

Препоръки за климатичните политики

- Гражданското общество и други заинтересовани страни в държавите от Централна и Източна Европа (ЦИЕ) са готови да вземат участие в енергийния преход и трябва да бъдат включени в разработването на планове и политики.
- Правителствата на Централна и Източна Европа трябва да подкрепят цел на ЕС за климата до 2030 г. за намаляване на парниковите емисии с най-малко 65% в съответствие с най-актуалните научни данни.
- Цялата политика за климата на ЕС трябва да бъде съобразена с науката и целта от Парижкото споразумение за ограничаване на повишаването на средната глобална температура до 1.5°C.
- Необходима е амбициозна цел за разходване в областта на климата на поне 40% от средствата на ЕС, пренасочени към зеления и справедлив преход, като същевременно се изключват всички субсидии за изкопаеми горива, за да се подпомогне декарбонизацията на всички сектори на икономиката.
- Всички държави-членки трябва да насочат своите предстоящи регионални и секторни планове към постигането на климатична неутралност, за да се разгънат максимално резултатите от финансирането от ЕС, както за да увеличат амбицията си по отношение на климата, така и за да осигурят справедливо и зелено възстановяване.
- Ако средствата на ЕС се използват разумно за запълване на пропуските, идентифицирани в Интегрираните национални планове в областта на енергетиката и климата (ИНПЕК), включително за мащабно инвестиране в огромния неизползван потенциал за енергийно ефективни сгради, локални възобновяеми енергийни източници и климатично неутрална мобилност, те биха могли да осигурят зелено възстановяване и да засилят климатичните амбиции в региона на ЦИЕ.

Въведение

Преди края на годината Европейският съюз трябва да се споразумее за повишаване целта за климата до 2030 г. Лидерите на ЕС ще обсъдят общото ниво на европейски амбиции в областта на климата на следващата си среща на 10-11 декември.

Ние сме в разгара на климатична криза и сме се насочили към глобално покачване на температурата с повече от 3°C до края на века, ако спешно не предприемем действия за климата през следващото десетилетие. Според последните научни данни и Принципа за справедливост на ООН, ЕС трябва да се съгласи на цел за намаляване на емисиите с поне 65% до 2030 г. (в сравнение с нивата от 1990 г.).

Постигането на споразумение ще бъде предизвикателство. Държавите-членки трябва да приемат целта с единодушие. Няколко държави, главно от Централна и Източна Европа (ЦИЕ), все още трябва да одобрят предложената от Европейската комисия цел за климата до 2030 г. от поне 55%, която вече е подкрепена от мнозинството от държавите-членки на ЕС. Някои от раздвоените държави, включително Полша и България, подчертаха необходимостта от по-добро разбиране на специфичните за всяка държава въздействия от по-високата климатична цел. Основната цел на този брифинг е да подчертае ползите от повишената амбиция на ЕС в тази област и да покаже, че целта от поне 55% намаляване на емисиите е желана, полезна и осъществима.

1. Подкрепата на ЦИЕ за по-смела политика в областта на климата придобива все по-голямо значение

По-голямата част от гражданите на ЕС виждат изменението на климата като сериозен проблем, а 92% от тях са съгласни, че емисиите на парникови газове трябва да бъдат редуцирани до минимум [1]. През последните шест месеца гражданите, експертите, бизнеса, гражданското общество и местните власти от страните от ЦИЕ призоваха за икономическо и социално обновяване, включващо осведоменост за климата на национално и европейско ниво.

На 16 юни в отворено писмо, адресирано до лидерите на Европейския съюз, коалиция от кметове, включително тези на Братислава, Будапеща, Прага и Варшава, призова за по-бързо намаляване на емисиите на парникови газове чрез увеличаване на целта на ЕС за 2030 г. от 40% до 55%.

На 5 октомври над 180 представители на организации от централноевропейското гражданско общество, бизнеса, градове, местни и регионални инициативи и академични среди изпратиха писмо до министър-председателите на Чехия, Словакия, Унгария, Полша, Румъния и България призовавайки към повишаване на амбицията за климата до 2030 г. до поне 65%, осигуряване на социална справедливост и подобряване състоянието на околната среда.

Седмица по-късно, в отворено писмо до председателя на Съветът на Европа и председателя на Европейския съвет, кметовете на 58 града от цяла Европа, включително от Полша, Литва, Естония и Словения, поискаха цел от поне 55% на ниво ЕС, както и правно обвързващи цели на ниво държава-членка, с по-целенасочена подкрепа от ЕС, предлагана на градове, които са поели още по-високи ангажименти за намаляване на емисиите с 65%.

Тази гласна и широка подкрепа за по-висока амбиция за климата от страна на местните заинтересовани страни в региона дава ясен сигнал на политиците да предприемат всички действия, необходими за спиране на изменението на климата. Изисква се амбициозната политика в областта на климата спешно да ограничи повишаването на температурата до целта на Парижкото споразумение от 1.5°C и да осигури рамката за устойчиво възстановяване в ЕС. Това може да бъде постигнато само чрез увеличаване на целта за климата за 2030 г. до поне 65%.

[1] https://ec.europa.eu/clima/citizens/support_en

Поглед към държавите членки

- **България:** скорошно проучване показва, че 80% от анкетираните в България се притесняват от изменението на климата като проблем на общественото здраве, предшествано само от замърсяването на въздуха (91%). В същото време 78% смятат, че правителството не прави достатъчно за опазване на околната среда! [2]
- **Румъния:** 84% от населението вярва, че е важно националните правителства да поставят амбициозни цели за използване на ВЕИ и 85% за енергийна ефективност (ЕЕ), а 71% смятат, че правителството не прави достатъчно за опазване на околната среда!
- **Полша:** 87% от населението вярва, че е важно националните правителства да поставят амбициозни цели както за използване на ВЕИ, така и за ЕЕ.
- **Унгария:** 97% от населението вярва, че е важно националните правителства да поставят амбициозни цели за използване на ВЕИ и 93% за ЕЕ. Централната банка на Унгария призна необходимостта от действия в областта на климата в съответствие с целта за климатична неутралност до 2050 г. и обяви Зелена програма през февруари 2019 г. [3]
- **Словакия:** 89% от населението вярва, че е важно националните правителства да определят амбициозни цели за използване на ВЕИ и 88% за ЕЕ.
- **Чехия:** 87% от чешкото население се съгласява, че е важно да намалим нашите емисии, за да защитим ландшафта от суша, смог и от засушаване на горите. [4]

2. Бързите и смели климатични действия се отплащат

Поставянето на по-амбициозна цел за 2030 г. е желателно, защото може да е полезно по много различни начини. То ще предотврати високите разходи за обществото и ще донесе значителни ползи отвъд смекчаването на климатичните въздействия, особено по отношение на замърсяването на въздуха и общественото здраве, намалената енергийна бедност, повишената енергийна сигурност, индустриалната модернизация, конкурентоспособността, мобилността и работните места.

Днес Централна Източна Европа е силно засегната от изменението на климата, например чрез екстремни метеорологични явления, наводнения, суши, недостиг на вода, водещи до сериозно икономическо напрежение. Очаква се тези въздействия да доведат до загуби на благосъстояние от общо 175 милиарда евро годишно за ЕС към средата на века.

Размерът на загубите на благосъстояние (% от БВП) при сценарии за глобално покачване на температурата от 2°C до 3°C се оценява на няколко пъти по-голям в южните части на Централна Европа и в Южна Европа, с около 60% загуби от абсолютното благосъстояние на ЕС, [5] концентрирани в Централна Европа. Насърчени от необходимостта за преодоляване на пандемията от COVID-19, инвестиционният тласък за зелено възстановяване може да помогне за предотвратяване на тези разходи.

[2] https://ec.europa.eu/clima/citizens/support_en

[3] <https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/survey/getSurveydetail/instruments/special/surveyky/2257>

[4] https://www.irozhlaz.cz/zpravy-domov/pruzkum-median-koronavirus-sucho-ekonomicka-krize_2004260702_dok

<https://www.mnb.hu/letoltes/green-finance-in-hungary-consultation-paper.pdf>

https://ec.europa.eu/clima/citizens/support_en

https://www.zazemiata.org/wp-content/uploads/2020/06/CAF-YouGov-PPT_Bulgaria.pdf

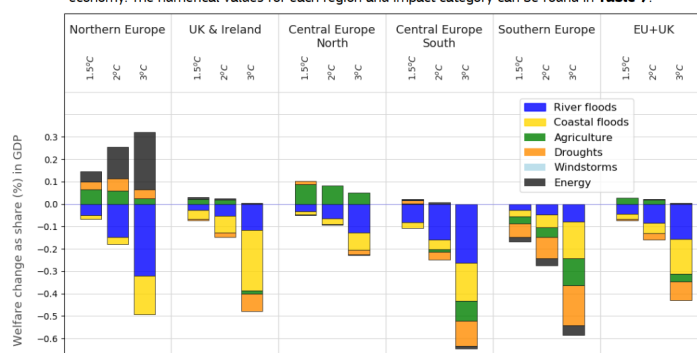
[5] https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC120452/pesetaiv_task_14_economic_analysis_final_report.pdf

Нещо повече, зеленото възстановяване може да донесе значителни социално-икономически ползи, по-специално създаването на така необходимите работни места и други по-широки икономически ползи. Очаква се енергийният преход да създаде 2,7 милиона работни места в сектора на възобновяемите източници само в Европа до 2050г. [6] Инвестирането в технологии за енергиен преход осигурява три пъти повече работни места от инвестициите в изкопаеми горива за всеки милион долара разходи. Интензивността на заетост за всички технологии, свързани с енергийния преход, е около 10 работни места за всеки долар, инвестиран в Европейския съюз. Според доклад на Съвместния изследователски център (JRC) за потенциала на заетост на възобновяеми енергийни източници във въглищните региони, има голям набор от възможности за инвестиции и създаване на работни места във въглищните региони в преход.

Диверсификацията на енергийния микс допълнително ще подобри енергийната сигурност и ще осигури най-високо ниво на енергийна независимост, за разлика от досегашните практики, за които се изчислява, че през 2050 г. между 45% и 70% от въглищата, необходими за производството на електроенергия могат да бъдат внос. [7]

Времето е от съществено значение, незабавното увеличение на инвестициите може да постави производството на енергия от възобновяеми източници в позиция да расте пет пъти по-бързо. Като по-късно прилагачи ВЕИ технологиите, страните от ЦИЕ имат още по-добри възможности за разширяване на пазара, използвайки най-новите, иновативни и икономически ефективни технологии. В региона има огромни неизползвани възможности, а именно за повишаване на енергийната ефективност на сградите, за увеличаване на енергията от възобновяеми източници и услугите за мобилност. Използвайки тези възможности, страните от ЦИЕ могат да подобрят общественото здраве, качеството на живот и икономическия просперитет за своите граждани, както и да постигнат положителни климатични резултати. [8]

Figure 2: Welfare change (% of GDP) from selected climate impacts excluding mortality for the EU and UK, and for the constituent EU macro regions, for three levels of global warming. The results represent change with respect to current economy. The numerical values for each region and impact category can be found in **Table 7**.

Source: PESETA IV, 2020.

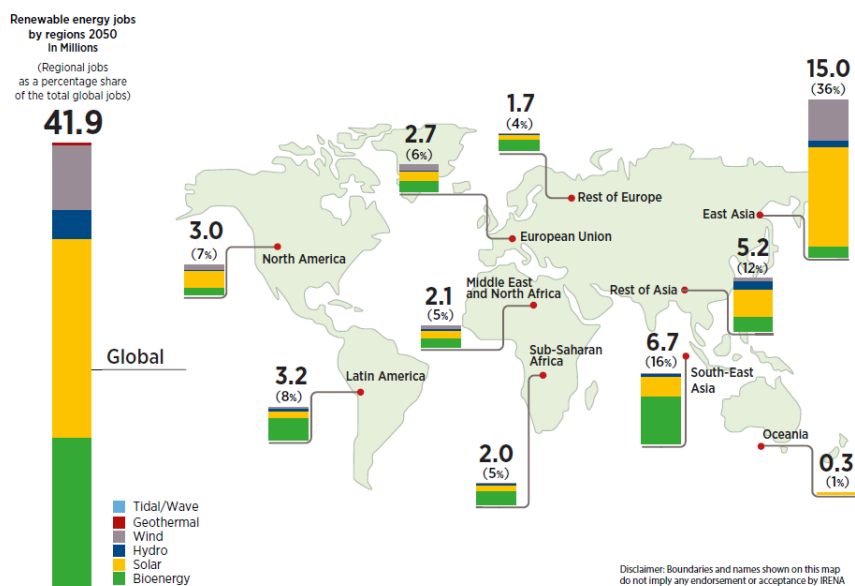
Source: <https://ec.europa.eu/jrc/en/peseta-iv/economic-impacts>

[6] https://www.irena.org/-/media/Files/IRENA/Agency/Publication/2020/Feb/IRENA_Transition_jobs_2020.pdf

[7] <https://forum-energie.eu/en/analizy/polska-energetyka-2050-4-scenariusze>

[8] <https://www.corporateleadersgroup.com/reports-evidence-and-insights/publications/publications-pdfs/cee-energy-transition-report.pdf>

Figure 12: Renewable energy jobs by region for the Energy Transition in 2050

Поглед към държавите членки [9]

- **България:** Според прогнозите от Световната икономическа перспектива общите изчислени последици за благосъстоянието от изменението на климата варират от около 1% от БВП през 2050 г. при най-оптимистичния сценарий до около 3,5% при най-песимистичния сценарий.
- **Румъния:** Общият фиксиран технически потенциал за офшорна вятърна енергия е равен на инсталираната производствена мощност на страната (22 GW). Следователно теоретично погледнато офшорните възобновяеми енергийни източници могат да бъдат заместител на намиращите се в застои в момента офшорни газови проекти в страната.
- **Полша:** Министерството на околната среда изчислява, че разходите за щети от екстремни метеорологични явления, свързани с изменението на климата, са се увеличили от 12 милиарда евро между 2001 и 2010 г. до 48 милиарда евро между 2011 и 2030 година. 81 000 допълнителни работни места могат да бъдат създадени само в сектора на електрическите превозни средства, например, и 24 000 в строителния сектор.
- **Унгария:** Според съвсем скорошно проучване, с амбициозни мерки за зелено възстановяване, растежът на унгарския БВП може да бъде с 4% по-висок до 2030 г., отколкото без екологичното възстановяване.
- **Словакия:** Според проучване, с амбициозните мерки за екологично възстановяване, увеличението на заетостта до 2023 г. е около 34 хиляди работни места при заетости на пълен работен ден, с възвръщаемост на заетостта и икономическата активност до изходното ниво преди Covid в рамките на 3 години.
- **Чехия:** Според проучването, с амбициозни мерки за екологично възстановяване, увеличаването на дългосрочната заетост до 2030 г. е около 41 хиляди еквивалентни работни места на пълен работен ден.

[9] PL: <https://www.wwf.eu/?uNewsID=961391> <https://www.wwf.eu/?uNewsID=353783> BG: <https://climateknowledgeportal.worldbank.org/country/bulgaria/adaptation> CZ, SK and HU: https://www.e3me.com/wp-content/uploads/2020/11/2020nov_visegrad_green_recovery_working_paper.pdf RO: https://www.ceps.eu/download/publication/?id=30608&pdf=PI2020-26_Black-Sea-offshore-wind-power.pdf

3. Възможно е финансирането на справедливия преход

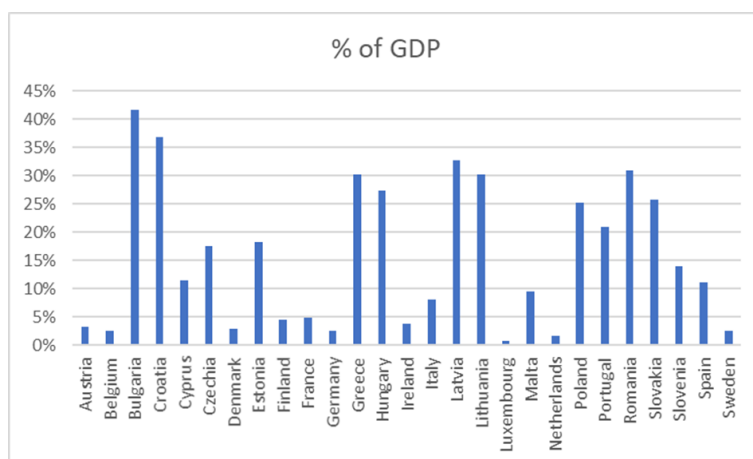
Поставянето на амбициозна цел за 2030 г. е полезно и осъществимо. Дори всички държави от Централна и Източна Европа да не споделят общ подход към политиката в областта на климата и енергетиката, те са изправени пред подобни икономически и екологични предизвикателства за развитие, като наследството на постсоциалистическата тежка индустрия, висок дял на въглища и изкопаем газ в техния енергиен микс, както и необходимостта от значителни инвестиции, които да позволят структурните трансформации, необходими за постигане на климатична неутралност най-късно до 2050 г.

Текущите им климатични и енергийни цели, както и политиките, мерките и инвестициите, планирани до 2030 г. в техните национални енергийни и климатични планове (ИНПЕК), не позволяват този крайно належащ преход. Напротив, оценката на Европейската комисия за плановете [10] разкрива неамбициозни цели за възобновяеми енергийни източници и енергийна ефективност до 2030 г. с нисък общ коефициент на внедряване на възобновяема електроенергия, който дори намалява в България, Чехия и Румъния; увеличаване на газовия и ядрения капацитет; почти не се планира намаляване на производството на въглища в Полша, Чехия, България и Румъния; и недостатъчни мерки за устойчива мобилност, електрификация на транспорта, както и за енергийна ефективност на сградите в целия регион.

Тази ниска летва по отношение на разходите за климата е в пълен контраст с твърденията и оплакванията на някои от тези страни относно високите разходи за прехода към климатична неутралност и увеличената амбиция за климата до 2030 г.

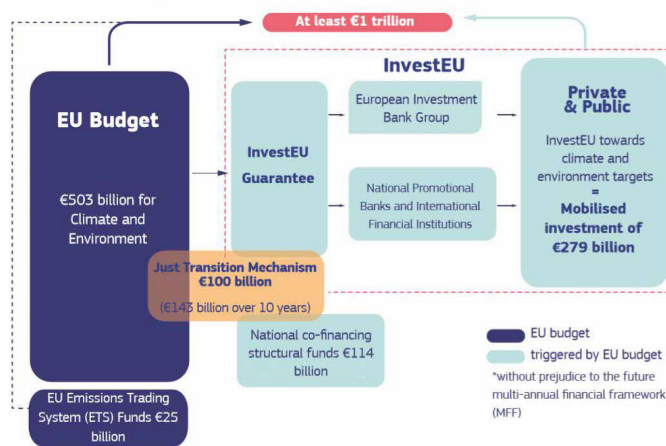
3.1 Парите са на разположение

Предстоящият бюджет на ЕС за 2021-2027 г., съчетаващ новата многогодишна финансова рамка (МФР) и специфични усилия за възстановяване в рамките на пакета "Следващо поколение ЕС (NGEU), предлага безпрецедентен набор от възможности както за увеличаване на амбицията по отношение на климата, така и на амбицията на националните енергийни и климатични планове (ИНПЕК), което позволява финансиране на мерки, необходими за изпълнение на по-високи климатични и енергийни цели в съответствие с посоката към климатична неутралност.

[10] <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1600328628076&uri=COM:2020:564:FIN>

WHERE WILL THE MONEY COME FROM?

*The numbers shown here are net of any overlaps between climate, environmental and Just Transition Mechanism objectives.

Source: <https://medium.com/ecajournal/climate-change-action-and-the-new-mff-earmarking-climate-financing-in-times-of-the-covid-19-4df05a4a87be>

Бюджетните ресурси на ЕС, от Фонда за регионално развитие (ЕФРР) и Кохезионните фондове (КФ), от Общата селскостопанска политика и Фонда за справедлив преход, както и пакетът за възстановяване, които са на разположение, за да позволят тези трансформации, са значителни. Всички средства ще бъдат изплатени през периода 2021-2027 г. [11], сумата от всички налични средства на ЕС през този период съставлява между 25% и 42% от годишния брутен вътрешен продукт (БВП) на България, Хърватия, Гърция, Унгария, Латвия, Литва, Полша, Румъния и Словакия. [12] И представлява 17% от БВП само на Чехия. Тези значителни финансови ресурси ще бъдат на разположение за Централна и Източна Европа със задължение за стимулиране на действията в областта на климата: 30% от многогодишната финансова рамка (МФР), включително 37% от фонда за възстановяване, трябва да бъдат заделени за „по-екологична, нисковъглеродна Европа“. Държавите-членки обаче трябва да решат през следващите месеци кои мерки искат да финансират за периода 2021-2027 г.

3.2 Времето е от съществено значение

Този нов инвестиционен период се привежда в съответствие с последния инвестиционен цикъл в инфраструктурата, преди ЕС да достигне климатична неутралност: взетите решения за енергийни инвестиции днес ще определят коя инфраструктура ще бъде изградена през следващото десетилетие и ще определи как енергийните системи ще изглеждат след 30-40 години.

ИНПЕК ще трябва непрекъснато да се усъвършенстват, като се започне от запълване на пропуските и надграждане на големия неизползван потенциал в местните възобновяеми енергийни източници, енергийната ефективност в сградите и мобилността, където инвестициите непрекъснато изостават. Насочването на средствата от ЕС за периода 2021-2027 г. към постигане на климатична неутралност е от решаващо значение при създаването на новите планове за разходване на средствата, предвид ролята на фондовете на ЕС в рамките на европейския финансов пейзаж и още повече в контекста на Европейската зелена сделка.

[11] The sum of the Structural Funds, the Common Agricultural Policy, the Recovery and Resilience Facility (grants), the Just Transition Fund, the Modernisation Fund, the ETC auction revenue
 [12] <http://www.caneurope.org/docman/climate-finance-development/3599-funding-climate-and-energy-transition-in-the-eu/file>

Поглед към държавите членки [13]

- **България:** Новият ИНПЕК показва, че изкопаемите горива ще съставляват над 40% от енергийния микс до 2030 г., с незначителни промени във внедряването на възобновяема енергия. Сборът от всички налични средства на ЕС за 2021-2027 г. съставлява 42% от годишния БВП за България, най-високият процент в ЦИЕ, който може да подкрепи по-амбициозни планове за разходване.
- **Румъния:** Докато всички средства ще бъдат изплатени през периода 2021-2027 г., сумата от всички налични средства на ЕС през този период съставлява 31% от годишния БВП за Румъния.
- **Полша:** Въз основа на новия ИНПЕК, Полша ще има най-мръсната електрическа мрежа до 2030 г. (566 gCO₂ / kWh). И все пак Полша ще получи най-високия дял от новите структурни фондове (77,2 милиарда), докато сумата от всички средства ще представлява 25% от годишния й БВП.
- **Унгария:** Въз основа на своя ИНПЕК, Унгария ще има втория най-нисък дял от потреблението на електроенергия от възобновяеми източници през 2030 г. (по-малко от 20%). Сборът от всички налични средства на ЕС за 2021-2027 г. съставлява 27% от годишния БВП, което може да подкрепи по-амбициозни планове за разходи, включително внедряване на възобновяема енергия.
- **Словакия:** Комбинираният дял на потреблението на електроенергия от вятърната и слънчевата енергия е най-ниският в ЕС през 2030 г., близо 5%. Сумата от всички налични средства на ЕС за 2021-2027 г. съставлява 26% от годишния БВП, което може да подкрепи планове с по-амбициозни разходи, включително за внедряване на възобновяема енергия.
- **Чехия:** През 2030 г. Чехия ще има най-ниския дял от потреблението на електроенергия от възобновяеми енергийни източници (около 18%). Сборът от всички налични средства на ЕС за 2021-2027 г. представлява около 17% от годишния БВП. За периода 2014-2020 г. обаче Чехия вероятно ще похарчи по-малко от половината от отпуснатите средства!

[13] Данни за ИНПЕК: <https://ember-climate.org/wp-content/uploads/2020/10/Vision-or-Division-Ember-analysis-of-NECPs.pdf>

This media briefing is published by Climate Action Network (CAN) Europe in DECEMBER 2020.

Climate Action Network (CAN) Europe is Europe's leading NGO coalition fighting dangerous climate change. With over 170 member organisations from 38 European countries, representing over 1.500 NGOs and more than 47 million citizens, CAN Europe promotes sustainable climate, energy and development policies throughout Europe.

Contact: Nicolas Derobert, Head of communications, nicolas@caneurope.org